

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

***ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
щодо підготовки до семінарських занять
з дисципліни***

“ТРУДОВІ СПОРИ”

(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

Київ 2002

Підготовлено доцентом *Л. П. Грузіною*

Рецензент кандидат юридичних наук, професор *Б. С. Беззуб*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права
(Протокол № 7 від 04.02.02)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Грузінова Л. П. Загальні методичні вказівки щодо підготовки до семінарських занять з дисципліни “Трудові спори” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2002. — 22 с.

Методична розробка містить методичні вказівки щодо підготовки студентів до семінарських занять, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, а також рекомендовану літературу до кожної теми семінарського заняття.

Призначена для методичного забезпечення семінарських занять студентів стаціонарної та заочної форм навчання, які вивчають дисципліну “Трудові спори”.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2002

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни “Трудові спори” має спиратися на досягнення сучасної педагогічної психології, в основі якої лежить положення про те, що:

- учіння — це цілеспрямована пізнавальна діяльність студента, спрямована на засвоєння системи знань, набуття вмінь і навичок для подальшого застосування їх на практиці;
- навчання ж — це управління пізнавальною діяльністю студента, в результаті чого студент має засвоїти необхідні знання, набути необхідні уміння і навички¹.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Трудові спори” є засвоєння суми знань, що формують світогляд особи, набуття вмінь застосовувати знання на практиці (для запобігання і вирішення трудових спорів) та навичок самостійної роботи, що дасть змогу постійно поновлювати знання, вдосконалювати практику застосування чинного законодавства про працю. Закріплення знань відбувається шляхом діяльності студента, що активізується у спілкуванні з іншими студентами на семінарському занятті та при виконанні завдань для самостійної роботи тощо.

Для ефективної самостійної роботи студент має навчитися складати опорний конспект лекції, конспектувати навчальну та довідкову літературу.

Навчальний матеріал складається з інформації трьох рівнів: головної, другорядної та допоміжної.

До головної інформації належать визначення наукових понять, формулювання законів, визначення окремих термінів тощо. У тексті головну інформацію виділяють курсивом або в інший спосіб. Студенту слід дослівно занотувувати основну інформацію.

До другорядної інформації у правничих науках належать коментарі, тлумачення нормативно-правових актів тощо. Другорядну інформацію студент має навчитись опрацьовувати з метою скорочення та узагальнення її змісту. Це означає, що другорядна інформація подається в загальній формі, у вигляді тез, висновків, окремих заголовків, викладу основних результатів. Другорядну інформацію рекомендується подавати у схематичній формі.

¹ Основы психологических знаний: Учеб. пособие / Авт.-сост. Г. В. Щёкин. — К.: МЗУУП, 1994. — С. 79.

Допоміжна інформація має методичний характер. Це методичні поради, питання для самоперевірки знань тощо. Допоміжна інформація повністю випускається з конспекту або зазначається в дужках.

Студент має навчитися вести пошук необхідної літератури, користуватися методом абстракції, володіти динамічним читанням, а також сформулювати навички та вміння самостійної роботи з правничою літературою, нормативно-правовими актами та судовою практикою.

Запитання-орієнтири до тем семінарського заняття спрямовані на те, щоб дати студентам загальну програму аналізу фабули трудового спору чи нормативно-правового акту, пов'язаного з вирішенням трудових спорів. Вони сформульовані так, щоб стимулювати студента до творчого мислення, викликати бажання розібратися в суті трудового спору.

Основна мета семінарських занять при вивченні навчальної дисципліни “Трудові спори” полягає не в механічному запам'ятовуванні студентами готових висновків та положень, а в напруженій роботі думки, пізнавальній активності, виробленні навичок практичного застосування набутих знань.

На семінарському занятті, як і при складанні студентом заліку та іспиту, оцінюється:

- уміння користуватися нормами Конституції України, джерелами та нормами трудового права України; уміння орієнтуватись у системі чинного законодавства України про працю при вирішенні трудових спорів;
- уміння аналізувати зміст правових документів, з'ясувати для себе та роз'яснити іншим зміст норм трудового законодавства, застосовувати на практиці норми трудового права, уміння правильно вирішити трудовий спір;
- уміння аргументовано висловлювати власну думку, користуватись правничою літературою, складати тези, готувати короткі відповіді, доповіді щодо практики вирішення трудових спорів; уміння правильно користуватися термінологією з трудового права України;
- практичні навички роботи з правничим матеріалом та навички щодо розробки правничих документів (наказів, позовних заяв, інших доказів для вирішення трудового спору тощо);
- використання знань, отриманих при вивченні правничих та соціально-економічних дисциплін, різних джерел знань (навчальної, наукової, художньої літератури, матеріалів газет, журналів, радіо, телебачення); уміння аналізувати явища оточуючого життя і за-

стосовувати правничі знання для оцінки фактів, що мають юридичне значення, керуватись у своїй поведінці вимогами моральних і правових норм;

- уміння щодо організації позовної роботи, представлення інтересів організацій у судах, в інших органах під час розгляду трудових спорів; уміння щодо підготовки матеріалів для передачі в судові органи;
- уміння консультувати з питань трудових правовідносин та трудових спорів; уміння узагальнювати практику застосування чинного трудового законодавства;
- навички щодо надання практичної допомоги структурним підрозділам та громадським організаціям з практичних питань застосування норм трудового права;
- уміння оформлювати матеріали про притягнення працівника до дисциплінарної та матеріальної відповідальності; уміння щодо підготовки висновків з правових питань діяльності організації, довідок з організаційно-правових питань та інших юридичних питань, консультацій з питань застосування чинного трудового законодавства.

Оцінка “відмінно” — відповідь повна і правильна, розуміння матеріалу глибоке, основні уміння сформовані; викладення матеріалу логічне, доведене (обґрунтоване нормами права), висновки й узагальнення точні й пов’язані з явищами оточуючого життя, зі сферою майбутньої діяльності; орієнтується в системі чинного трудового законодавства і права; використання правничої термінології правильне.

Оцінка “добре” — відповідь задовольняє зазначені раніше вимоги, але виклад недостатньо систематизований, окремі уміння не досить сформовані; у визначенні та використанні окремих понять, термінології та в узагальненнях мають місце окремі неточності, що легко виправляються за допомогою додаткових запитань викладача.

Оцінка “задовільно” — відповідь свідчить про розуміння основних положень питання, але спостерігається значна неповнота знань; визначення понять нечіткі, неточні, уміння сформовані недостатньо, висновки і узагальнення аргументовані слабо, в них допускаються помилки.

Оцінка “незадовільно” — відповідь неправильна, знання мають фрагментарний, неповний характер, студент показує незнання основного матеріалу з дисципліни, допускає грубі помилки у визначенні понять, виявляє невміння працювати з документами, джерелами трудового права.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 4. Спори про поновлення на роботі та про зміну формулювання причин звільнення з роботи (2 год.)

План

1. Спори про звільнення у зв'язку зі скороченням чисельності або штату працівників.
2. Спори звільнених у зв'язку з виявленою невідповідністю працівника обійманій посаді чи виконуваній роботі внаслідок недостатньої кваліфікації або через стан здоров'я, що перешкоджає продовженню цієї роботи.
3. Спори звільнених за порушення трудової дисципліни.
4. Спори звільнених у зв'язку з неявкою на роботу більше чотирьох місяців підряд у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.
5. Спори звільнених у зв'язку з поновленням на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу. Спори щодо звільнення у зв'язку з втратою довір'я до працівників, які безпосередньо обслуговують грошові або товарні цінності.
6. Спори щодо звільнення за вчинення працівником, який виконує виховні функції, аморального вчинку, не сумісного з продовженням цієї роботи.
7. Спори щодо затримки видачі трудової книжки з вини власника або уповноваженого ним органу.

Література [1–16; 25; 26; 37–39; 53; 54; 61; 66; 67]

Тема 5. Спори про переведення на іншу роботу (2 год.)

План

1. Трудові спори про поновлення на роботі і стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу при переведенні на іншу роботу.
2. Спори щодо інших видів переведення на іншу роботу.

Література [1–16; 25; 26; 37–39; 53; 54; 61; 66; 67]

Тема 6. Спори про виплату заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат (2 год.)

План

1. Задоволення грошових вимог при розгляді спорів про заробітну плату.
2. Спори про премії, виплату винагороди за вислугу років.
3. Спори щодо компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків її виплати.
4. Спори про відшкодування заробітку, втраченого у зв'язку з незаконним відстороненням від роботи.

Література [1–16; 53; 61; 67]

Тема 7. Спори щодо застосування законодавства про робочий час і час відпочинку (2 год.)

1. Спори про право працівника на відпустку. Спори про право на відпустку у разі звільнення працівника.
2. Спори про надання щорічної відпустки встановленої тривалості. Спори щодо обчислення стажу роботи, що дає право на відпустку.
3. Спори щодо обчислення середнього заробітку для оплати часу щорічної відпустки.
4. Спори про право на відпустку у зручний для працівників час.
5. Надання відпусток ветеранам війни, учасникам бойових дій, ветеранам праці та іншим категоріям працівників.
6. Спори про відпустку без збереження заробітної плати у разі просотою підприємства.
7. Спори щодо виплати грошової компенсації за невикористану відпустку при звільненні.

Література [1–16; 40; 53; 61; 67]

Тема 8. Спори щодо матеріальної відповідальності сторін трудового договору (2 год.)

План

1. Підвідомчість і строки звернення за вирішенням спорів про відшкодування шкоди, заподіяної працівником.
2. Особливості розгляду трудових спорів про шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.
3. Порядок розгляду спорів про відшкодування шкоди.

4. Судова практика розгляду спорів з питань матеріальної відповідальності сторін трудового договору.

Література [1–16; 20; 53; 57; 60; 61; 67]

Тема 9. Спори про визнання необґрунтованим дисциплінарного стягнення (2 год.)

План

1. Трудові спори про визнання необґрунтованими дисциплінарних стягнень. Письмові пояснення працівника щодо факту порушення трудової дисципліни.
2. Трудові спори з питань визнання необґрунтованими дисциплінарних стягнень, що не підвідомчі КТС.
3. Спори щодо дисциплінарних звільнень працівників.
4. Судова практика розгляду трудових спорів з питань визнання необґрунтованими дисциплінарних стягнень.

Література [1–16; 53; 61; 67]

Тема 10. Порядок вирішення колективних трудових спорів (2 год.)

План

1. Послідовність розгляду і вирішення колективного трудового спору (конфлікту). Органи розгляду колективних трудових спорів (конфліктів).
 - 1.1. Формування вимог найманих працівників та визначення органу чи особи, які представляють їх інтереси.
 - 1.2. Оформлення вимог найманих працівників.
 - 1.3. Порядок і строки розгляду роботодавцем вимог найманих працівників.
 - 1.4. Момент виникнення колективного трудового спору (конфлікту).
2. Гарантії незалежним посередникам, членам примирних комісій і трудових арбітражів.
3. Повноваження та завдання Національної служби посередництва і примирення.
4. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

5. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори (конфлікти).
6. Судова практика щодо порядку вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

Література [1–16; 22; 23; 29; 41; 43; 45; 48–50; 53; 61; 64; 67]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Студенти виконують самостійну роботу у формі письмових відповідей на подані далі запитання.

1. Назвати загальні строки звернення за вирішенням індивідуального трудового спору.
2. Навести приклади вирішення індивідуальних трудових спорів про звільнення (справ про звільнення) з роботи.
3. З якого дня слід обчислювати строк для звернення до суду з позовом про захист права?
4. Протягом якого строку роботодавець має право звернутися до суду з позовом про відшкодування з працівника матеріальної шкоди?
5. Що означає поважність причин пропуску строків щодо захисту своїх прав? Хто визначає причини пропуску строків звернення до суду як поважні?
6. Чи може бути підставою для відмови у прийнятті позовної заяви пропуск строку звернення до суду за вирішенням трудового спору?
7. Визначте, яке рішення ухвалить суд при пропуску строку звернення до суду щодо індивідуального трудового спору:
 - а) при безпідставності вимог працівника;
 - б) вимоги обґрунтовані, але строк звернення до суду пропущений без поважних причин;
 - в) при обґрунтованості позовних вимог і пропуску строків звернення до суду з поважних причин.
8. Які спори не можуть розглядатися в КТС?
9. Які органи розглядають спори про переведення на іншу роботу (зміну істотних умов праці)?
10. Який наслідок затримки виконання рішень про поновлення на роботі працівника?
11. Хто може подати позов про притягнення посадової особи до відповідальності при затримці виконання рішення суду про поновлення працівника на роботі?

12. Межі матеріальної відповідальності посадової особи, винної у затримці виконання рішення суду про поновлення працівника на роботі.
13. Пояснити зміст терміну “звільнення без законних підстав”. Навести приклади.
14. Назвати підстави поновлення працівника на роботі.
15. Назвати строк, за який здійснюється виплата середнього заробітку (або різниці у заробітку) при поновленні працівника на роботі.
16. Який строк виконання рішення суду про поновлення працівника на роботі?
17. Яка встановлена відповідальність за умисне невиконання судового рішення про поновлення працівника на роботі?
18. На кого покладається матеріальна відповідальність за незаконне звільнення (переведення) працівника?
19. Чи має значення форма вини при покладанні матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника?
20. Протягом якого строку профспілковий орган розглядає питання про дачу згоди на звільнення працівника з роботи?
21. Чи може бути підставою для відмови у позові про поновлення на роботі прийняття рішення про ліквідацію підприємства чи організації?
22. Кого повинен залучити суд до участі у справі, якщо на день прийняття судом рішення про поновлення працівника на роботі підприємство вже ліквідовано?
23. Чи наділена ліквідаційна комісія цивільною процесуальною правосудністю?
24. Який орган уповноважений здійснювати управління майном ліквідованого підприємства?
25. Підготувати позовну заяву до суду щодо поновлення на роботі.
26. Підготувати відгук на позовну заяву щодо поновлення на роботі при дисциплінарному звільненні.
27. Підготувати рішення КТС по трудовому спору щодо переведення на іншу роботу.
28. Підготувати протокол рішення КТС щодо оплати часу простою.
29. Підготувати відповідь від імені адвоката щодо виплати вихідної допомоги працівнику при звільненні.
30. Підготувати роз'яснення щодо останніх змін у трудовому законодавстві України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. *Конституція* України. — К., 1996.
2. *Законодавство* України про працю: Нормативні акти / Упоряд. і наук. ред. В. Вакуленко. — К., 1999. — Т. 1–3.
3. *Кодекс законів* про працю України з постатейними матеріалами / За ред. В. М. Вакуленка, О. П. Товстенка. — К., 2001.
4. *Кодекс законів* про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. Вакуленко. — К., 2001.
5. *Международные акты* о правах человека: Сб. документов. — М., 1998.

Основна

6. *Венедиктов В. С.* Конспект лекцій по трудовому праву України: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений. — Харьков, 1998.
7. *Людина і праця: Довідн. з правових питань* / Уклад.: І. П. Козінцев, Л. А. Савенко. — К., 1997.
8. *Науково-практичний коментар* до законодавства України про працю: У 2 т. — Сімферополь, 1998. — Т. 1.
9. *Науково-практичний коментар* до законодавства України про працю: У 2 т. — Сімферополь, 1998. — Т. 2.
10. *Прокопенко В. І.* Трудове право України: Підручник. — Харків, 1998.
11. *Прокопенко В. І.* Практикум з трудового права України: Навч. посіб. — Харків, 1999.
12. *Российское трудовое право: Учебник* для вузов / Под ред. А. Д. Зайкина. — М., 1998.
13. *Трудове право* України: Курс лекцій / Під ред. П. Д. Пилипенка. — Львів, 1996.
14. *Трудовое право* Украины: Учеб.-справ. пособие / Отв. ред. доц. Г. И. Чанышева, доц. Н. Б. Болотина. — Харьков, 1999.
15. *Трудове право* України: Підручник / За ред. Н. Б. Болотіної, Г. І. Чанишевої. — К., 2000.
16. *Трудовое право* России: Учебник для вузов / Отв. ред. проф. Р. З. Лифшиц и проф. Орловский. — М., 1998.

Додаткова

17. *Андіанов К.* До питання про юрисдикцію Європейського суду з прав людини // *Право України.* — 2000. — № 8.
18. *Бородін М.* Конституційне право громадянина за зверненням до суду за захистом своїх прав // *Право України.* — 2000. — № 8.
19. *Антонович М.* Конвенція про захист прав людини і основних свобод у судах європейських держав та перспективи її застосування в Україні // *Право України.* — 2000. — № 8.
20. *Баклан О.* Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання // *Право України.* — 2000. — № 10.
21. *Голощанов С. А.* Понятие, виды, причины, подведомственность трудовых споров. — М., 1984. — Ч. 1.
22. *Гончарова Г.* Пліуралізм профспілок і трудові відносини: вирішення питань на практиці // *Право України.* — 1999. — № 10.
23. *Гончарова Г., Жернаков В.* Сфера укладання колективного договору // *Право України.* — 2000. — № 8.
24. *Давиденко Г.* Зміни порядку розгляду індивідуальних трудових спорів // *Право України.* — 1992. — № 7.
25. *Давиденко Г. І.* Розгляд судами спорів, пов'язаних з укладанням, зміною і припиненням трудового договору // *Вісн. Верховного Суду України.* — 1997. — № 3.
26. *Єрмоменко В.* Призначення на посаду: актуальні питання теорії і практики // *Право України.* — 2000. — № 6.
27. *Жернаков В. В.* Сфера дії трудового права: історичні та методологічні аспекти // *Правова держава: Вип. дев'ятий.* — К.: Ін ЮРЕ, 1998.
28. *Жернаков В.* Правове регулювання праці: співвідношення трудового і цивільного права // *Право України.* — 2000. — № 7.
29. *Закон ССРСР “О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)”* — М., 1991.
30. *Іванова О.* Релігійна організація як суб'єкт трудового права: захист прав її працівників // *Право України.* — 2000. — № 6.
31. *Карпенко Д. О., Хуторян Н. М.* Актуальні проблеми понятійного апарату проекту Кодексу України про працю // *Правова держава: Вип. десятий.* — К., 1999.
32. *Киселев И. Я.* Зарубежное трудовое право // *Учебник для вузов.* — М., 1998.
33. *Клюев А. А., Маврин А. В.* Трудовые споры. — М., 1978.

34. *Куренной А. М., Миронов В. И.* Практический комментарий к законодательству о трудовых спорах. — М., 1997.
35. *Коссак С.* Особливості участі третіх осіб у трудових справах // Право України. — 1997. — № 11.
36. *Лазор Л.* Підвідомчість трудових спорів, що виникають за результатами атестації // Радянське право. — 1982. — № 8.
37. *Лазор В.* Юридична природа трудового договору в ринкових відносинах // Право України. — 2000. — № 1.
38. *Лазор В.* Про соціальну значимість трудового договору в ринкових відносинах // Право України. — 2000. — № 7.
39. *Маркіна Т.* Юридичні умови визнання громадянина безробітним // Право України. — 2000. — № 6.
40. *Научно-практический комментарий Закона Украины “Об отпусках”:* Порядок исчисления средней заработной платы / Г. С. Гончарова, В. В. Жернаков., П. И. Жигалкин. — Харьков, 1997.
41. *Пилипенко П.* Про участь профспілок у трудових правовідносинах у світлі Закону України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” // Право України. — 2000. — № 9.
42. *Попов В. И.* Предупреждение трудовых споров. — М., 1981.
43. *Прокопенко В. І.* Правове становище професійних спілок: сьогодення і перспектива // Право України. — 1999. — № 6.
44. *Пересунько В.* Класифікація юридичних гарантій трудових прав громадян // Право України. — 2000. — № 2.
45. *Сіленко А.* Сила та слабкість профспілок як показник ефективності соціального захисту працівника: порівняльний аналіз // Право України. — 2000. — № 2.
46. *Солодовник Л.* Юридичні факти — підстави виникнення трудових правовідносин // Право України. — 2000. — № 1.
47. *Солодовник Л.* Роль юридичних фактів у динаміці правовідносин трудового права // Право України. — 2000. — № 7.
48. *Стадник М.* Розгляд колективних трудових спорів трудовими арбітражами // Радянське право. — 1991. — № 3.
49. *Стадник М.* Правове регулювання розв’язання страйків // Право України. — 1992. — № 7.
50. *Стадник М. П.* Проблеми вдосконалення законодавства про колективні договори та угоди в ринкових умовах // Правова держава: Вип. дев’ятий. — К.: Ін ЮРЕ, 1998.
51. *Ставцева А. И.* Трудовые споры по отдельным категориям судебных дел // Право и экономика. — 1998. — № 6.

52. *Толкунова В. Н.* Трудовые споры и порядок их разрешения. — М., 1996.
53. *Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд. В. А. Скоробагатко, Й. І. Федішин.* — К., 2000.
54. *Тищенко О.* Звільнення за аморальний проступок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми // *Право України.* — 2000. — № 6.
55. *Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку / Відп. ред. Н. М. Хуторян.* — К.: Ін Юре, 1999.
56. *Хальота А.* Щодо захисту конституційних прав шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // *Право України.* — 2000. — № 3.
57. *Хуторян Н. М.* Об'єкти та суб'єкти матеріальної відповідальності в трудовому праві // *Правова держава: Вип. дев'ятий.* — К.: Ін ЮРЕ, 1998.
58. *Чанишева Г. І., Фадєєнко А. Ф.* Розгляд судами справ у спорах, що впливають з трудових правовідносин (окремі питання) // *Право України.* — 1998. — № 8.
59. *Чанишева Г.* Теоретичні проблеми правового регулювання трудових відносин у сучасних умовах // *Право України.* — 2000. — № 8.
60. *Чернадчук В.* Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти // *Право України.* — 2000. — № 3.
61. *Чупрун В. Д.* Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довід. — К., 1994.
62. *Шкурко В. В.* О расширении судебной защиты трудовых прав граждан // *Сов. государство и право.* — 1989. — № 8.
63. *Юшко А.* Розгляд судами спорів, викликаних реорганізацією підприємства // *Право України.* — 1998. — № 9.
64. *Яресько А.* Розгляд колективних трудових спорів (конфліктів) // *Право України.* — 1998. — № 4.
65. *Янюк Н.* Проходження державної служби: деякі питання // *Право України.* — 2000. — № 1.
66. *Яресько А.* Доцільність функціонування комісії по трудових спорах // *Право України.* — 1998. — № 8.
67. *Яресько А.* Поліпшення механізму розгляду індивідуальних трудових спорів // *Право України.* — 2000. — № 10.
68. *Ярошенко К. Б.* Споры о возмещении вреда, причиненного жизни и здоровью отдельных категорий работников // *Право и экономика.* — 1998. — № 4.

69. *Ярошенко О.* Щодо дискримінації в реалізації права на працю // *Право України.* — 2000. — № 7.

Нормативні акти та судова практика

Окремі міжнародні нормативно-правові акти

1. *Про припинення* трудових відносин з ініціативи підприємця: Конвенція МОП № 158 (1982 р.) // *Людина і праця.* — 1994. — № 4.
2. *Європейська конвенція* про захист прав людини та основних свобод (1950 р.) // *Практика Європейського суду з прав людини: Рішення.* Коментарі. — 1999. — № 1.
3. *Європейська соціальна хартія* (в ред. 1996 г.) // *Международные акты о правах человека: Сб. документов.* — М., 1998.
4. *Європейський суд з прав людини.* Регламент суду від 4 листопада 1998 року // *Практика Європейського суду з прав людини: Рішення.* Коментарі. — 1999. — № 1.
5. *Про сприяння* колективним переговорам: Конвенція МОП № 154 (1981 р.) // *Людина і праця.* — 1994. — № 6.
6. *О защите прав* представителей трудящихся на предприятиях и представляемых им организациях: Рекомендация МОП № 143 (1971 г.).

Закони України

7. *Про порядок* вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // *Відомості Верховної Ради України.* — 1998. — № 34.
8. *Про охорону* праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р.
9. *Про державну* службу: Закон України від 16 грудня 1993 р.
10. *Про відпустки:* Закон України від 15 листопада 1996 р.
11. *Про визначення* розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 6 червня 1995 р.
12. *Про оплату* праці: Закон України від 24 березня 1995 р.
13. *Про статус* суддів: Закон України від 15 грудня 1992 р.
14. *Про кваліфікаційну* комісію, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України: Закон України від 2 лютого 1994 р.
15. *Про державну* службу: Закон України від 16 грудня 1993 р.
16. *Про адвокатуру:* Закон України від 19 грудня 1992 р.
17. *Про зв'язок:* Закон України від 16 травня 1995 р.

18. *Про трудові* колективи і підвищення їх ролі в управлінні підприємствами, установами, організаціями: Закон СРСР від 17 червня 1983 р.
19. *Про правовий* статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р.
20. *Про порядок* вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р.
21. *Про місцеві* державні адміністрації: Закон України.
22. *Про місцеве* самоврядування України: Закон України.
23. *Про колективні* договори та угоди: Закон України від 1 липня 1993 р.
24. *Про підприємства* в Україні: Закон України від 27 березня 1991 р.
25. *Про державну* службу: Закон України від 16 грудня 1993 р.
26. *Про професійні* спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р.
27. *Про транспорт*: Закон України від 10 листопада 1994 р.
28. *Про електроенергетику*: Закон України від 16 жовтня 1997 р.
29. *Про внесення* змін до Закону України “Про приватизацію майна державних підприємств”: Закон України від 19 лютого 1997 р.
30. *Про професійні* спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. // *Офіц. вісн. України.* — 1999. — № 38.
31. *Про зайнятість* населення: Закон України від 1 березня 1991 р. // *Відомості Верховної Ради України.* — 1991. — № 14.
32. *Про трудові* колективи і підвищення їх ролі в управлінні підприємствами, установами, організаціями: Закон СРСР від 17 червня 1983 р.
33. *Про власність*: Закон України від 7 лютого 1991 р.
34. *Про підприємства* в Україні: Закон України від 27 березня 1991 р.
35. *Про господарські* товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р.
36. *Про колективне* сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 р.
37. *Про споживчу* кооперацію: Закон України від 10 квітня 1992 р.
38. *Про охорону* праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р.
39. *Про колективні* договори та угоди: Закон України від 1 липня 1993 р.
40. *Про оплату* праці: Закон України від 24 березня 1995 р.
41. *Про відпустки*: Закон України від 15 листопада 1996 р.
42. *Про сільськогосподарську* кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р.

43. *Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів):*
Закон України від 3 березня 1998 р.

Постанови Верховної Ради України

44. *Дисциплінарний статут прокуратури України:* Затв. постановою Верховної Ради України від 6 листопада 1991 р.

Кодекси

45. *Цивільний кодекс України.*

46. *Цивільний процесуальний кодекс України.*

Укази Президента України

47. *Положення про Національну Раду соціального партнерства:* Затв. Указом Президента України від 23 травня 1993 р. // *Голос України.* — 1993. — 15 груд.

48. *Положення про національну службу посередництва і примирення:* Затв. Указом Президента України від 17 листопада 1998 р. // *Праця і зарплата.* — 1998. — № 23(159).

49. *Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України:* Затв. Указом Президента України від 12 березня 1996 р.

50. *Положення про Національну Раду соціального партнерства:* Затв. Указом Президента України від 23 травня 1993 р.

51. *Про утворення Національної служби посередництва і примирення:* Указ Президента України від 17 листопада 1998 р. № 1258/98.

52. *Положення про Національну службу посередництва і примирення:* Затв. Указом Президента України від 17 листопада 1998 р. № 1258/98.

53. *Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України:* Затв. Указом Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96.

54. *Про затвердження Стратегії інтеграції до Європейського Союзу:* Указ Президента України від 11 червня 1998 р.

55. *Про Основні напрямки соціальної політики на 1997–2000 роки:* Указ Президента України від 18 жовтня 1997 р.

Постанови Кабінету Міністрів України

56. *Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій:* Постанова Кабінету Міністрів України № 245 від 3 квітня 1993 р.

57. *Про трудові книжки працівників:* Постанова Кабінету Міністрів України № 301 від 27 квітня 1993 р.

58. *Про застосування* контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України № 203 від 19 березня 1993 р.
59. *Положення* про порядок укладення контракту з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності, при найманні на роботу: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 203 від 19 березня 1993 р.
60. *Про Типову* форму контракту з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України № 597 від 2 серпня 1995 р.
61. *Про упорядкування* застосування контрактної форми трудового договору: Постанова Кабінету Міністрів України № 170 від 19 березня 1994 р.
62. *Положення* про порядок укладання контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 170 від 19 березня 1994 р.
63. *Положення* про порядок проведення атестації державних службовців органів виконавчої влади: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 950 від 14 серпня 1996 р.
64. *Типова* форма контракту з працівником: Затв. наказом Мінпраці України № 23 від 15 квітня 1994 р.
65. *Про переселення* сімей в сільську місцевість і організований набір працівників: Постанова Кабінету Міністрів України № 253 від 11 жовтня 1991 р.
66. *Порядок*, тривалість і умови надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються у вищих учбових закладах з вечірньою та заочною формами навчання, де навчальний процес має свої особливості: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 634 від 28 червня 1997 р.
67. *Порядок* надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 346 від 14 квітня 1997 р.
68. *Про доплати* і компенсації особам, які працюють у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення після повного відселення жителів: Постанова Кабінету Міністрів України № 982 від 30 червня 1998 р.

69. *Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток*: Постанова Кабінету Міністрів України № 45 від 19 січня 1998 р.
70. *Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 116 від 22 січня 1996 р.
71. *О порядке заключения письменных договоров о полной материальной ответственности рабочих и служащих за необеспечение сохранности ценностей, переданных им для хранения или для других целей*: Постановление Совета Министров СССР № 889 от 3 октября 1977 г.
72. *Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 55 від 26 січня 1993 р.
73. *Статут про дисципліну працівників зв'язку*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 877 від 30 липня 1996 р.
74. *Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого центрального органу державної виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 690 від 27 серпня 1995 р.
75. *Положення про порядок повідомчої реєстрації галузевих і регіональних угод, колективних договорів*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 225 від 5 квітня 1994 р.
76. *Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України і конфедерацією роботодавців України та профспілковими об'єднаннями України на 1999–2000 роки* від 6 вересня 1999 р.

Накази та роз'яснення міністерств і відомств

77. *Типовые правила внутреннего трудового распорядка для рабочих и служащих предприятий, учреждений, организаций*: Утв. постановлением Госкомтруда СССР и Секретариата ВЦСПС от 20 июля 1984 г.
78. *Інструкція про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах і організаціях*: Затв. наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України № 59 від 29 липня 1993 р.
79. *Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій*: Затв. наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України № 43 від 28 червня 1993 р.

80. *Типова* форма контракту з працівником: Затв. наказом Мінпраці України № 23 від 15 квітня 1994 р.
81. *Рекомендації* про порядок надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці: Затв. наказом Мінпраці та соціальної політики України № 7 від 10 жовтня 1997 р.
82. *Про практичне* застосування частини першої статті 5 і частини четвертої статті 24 Закону України “Про відпустки”: Роз’яснення Міністерства праці України № 10/2–493 від 12 лютого 1997 р.
83. *Про затвердження* Показників і критеріїв умов праці, по яких надаються щорічні додаткові відпустки працівникам, зайнятим на роботах, пов’язаних з негативним впливом на здоров’я шкідливих виробничих чинників: Наказ Міністерства охорони здоров’я і Міністерства праці та соціальної політики України № 383/55 від 31 грудня 1997 р.
84. *Про затвердження* Порядків застосування Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України № 16 від 30 січня 1998 р.
85. *Про нарахування* виплат за час щорічної відпустки, додаткових відпусток у зв’язку з навчанням, творчої відпустки, додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, або для виплати компенсації за невикористані відпустки, які надаються у календарних днях, якщо працівник з незалежних від нього причин працював в режимі неповного робочого тижня чи перебував у відпустці без збереження заробітної плати або з частковим її збереженням: Роз’яснення Міністерства праці України № 04–3022 від 21 липня 1997 р.
86. *О дежурствах* на підприємствах и в учреждениях: Постановление Секретариата ВЦСПС от 2 апреля 1954 г.
87. *Про затвердження* Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність: Наказ Міністерства праці України № 43 від 12 травня 1996 р.
88. *Об утверждении* перечня должностей и работ, замещаемых или выполняемых работниками, с которыми предприятием, учреждением, организацией могут заключаться письменные договора о по-

льної матеріальної відповідальності за не забезпечення збереженості цінностей, переданих їм для зберігання, обробки, продажу (відпуску), перевезення або застосування в процесі виробництва, а також типового договору о повній індивідуальній матеріальній відповідальності: Постанова Державного Комітету Ради Міністрів СРСР по праці і соціальним питанням і Секретаріату Всесоюзного Центрального Ради Професійних Союзів від 28 грудня 1977 г. № 447/24.

89. *Тимчасове положення про умови і порядок оформлення іноземним громадянам дозволів на працевлаштування в Україні*: Затв. наказом Міністерства праці України № 27 від 5 травня 1993 р.
90. *Положення про примирну комісію*: Затв. наказом Національної служби посередництва і примирення № 36 від 4 травня 1999 р.
91. *Положення про трудовий арбітраж*: Затв. наказом Національної служби посередництва і примирення № 37 від 4 травня 1999 р.
92. *Статут Федерації професійних спілок України*: Затверджено в новій редакції постановою третього з'їзду Федерації професійних спілок України від 22 жовтня 1997 р.

Угоди

93. *Угода між Урядом України і Урядом Російської Федерації про трудову діяльність і соціальний захист громадян України і Росії, які працюють за межами кордонів своїх держав // Людина і праця. — 1995. — № 7.*

Рішення Конституційного Суду України

94. *Рішення Конституційного Суду України від 29 жовтня 1998 р. № 14 — РП/98 // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 45.*

Постанови Пленуму Верховного Суду України

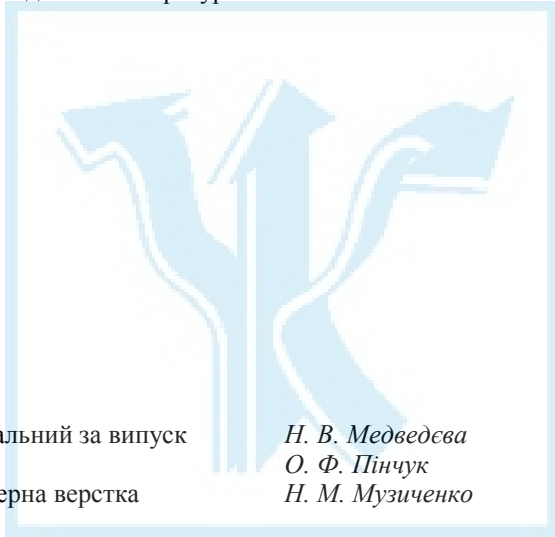
95. *Про практику застосування судами процесуального законодавства при розгляді цивільних справ по першій інстанції*: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 21 грудня 1990 р.
96. *Про практику розгляду судами трудових спорів*: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 р. № 9 (із змін., внесеними від 25 травня 1998 р.).
97. *Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям і працівникам*: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 14 від 29 грудня 1992 р.

98. *Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди*: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31 березня 1995 р.
99. *Про практику застосування Конституції України при здійсненні правосуддя*: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 1 листопада 1996 р.
100. *Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина*: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 30.05.97.

ЗМІСТ

Методичні вказівки щодо підготовки до семінарських занять.....	3
Плани семінарських занять.....	6
Завдання для самостійної роботи студентів	9
Список рекомендованої літератури.....	11

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп'ютерна верстка

Н. В. Медведєва
О. Ф. Пінчук
Н. М. Музиченко

МАУП

Зам. № ВКЦ-1154

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП